

СТАНОВИЩЕ

Относно дисертационен труд на Гл. ас. **ВАЛЕНТИН ИВАНОВ КОСЕВ** за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” на тема „ОБОГАТЯВАНЕ НА ГЕНЕТИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ ПРИ ФУРАЖНИЯ ГРАХ (*PISUM SATIVUM* L.) С ОГЛЕД НА СЕЛЕКЦИЯТА”, по научна специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения”, със шифър 04.01.05.

От: Проф. д-р Сълю Йорданов Сачански – научен ръководител

Със Заповед № НП-08-04 от 04/9.01.2013 г. на Председателя на ССА, София съм определен за член на Научно жури относно публичната защита за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по обявения конкурс по шифър 04.01.05 – от гл. ас. Валентин Иванов Косев.

За публичната защита Гл. ас Валентин Косев е представил всички необходими документи съгласно изискванията на ЗРАС в Р България и Правилника на ССА.

Докторантът е завършил Аграрен университет, Пловдив през 1996 г. – лозароградинарство и педагогика по растениевъдни науки. От 2005 г. е на работа като научен сътрудник в ИФК, Плевен. Общият му стаж е 17 г, от които като асистент 7 години.

Актуалност и значимост на проблема. Темата на дисертационната работа е актуална за селекцията и фуражното производство на нашата страна и в света. Това беше потвърдено при обсъждане на индивидуалния учебен план на дисертацията от Отдел „Селекция и семепроизводство на културните растения”. Определяща роля за научно техническия прогрес при фуражното производство има сортът като средство за производство и предмет на труда с неговия биологичен потенциал. Световните тенденции при селекцията на граха са предимно за увеличаване продуктивният му потенциал, биохимичния състав, подобряване на хабитуса и адаптивност. Устойчивите сортове на стресовите фактори суша и ниски температури, болести и неприятели са главна предпоставка за разширяване ареала на фуражния грах. През последните години все по-голяма актуалност придобиват проблемите свързани с получаване на екологично чисто фуражно производство, съответно на мляко и месо. В това отношение изключително важна необходимост е опазване на околната среда от химическо замърсяване при използване на пестициди и химически торове. Известна е способността на бобовите култури да усвояват част от азота във въздуха за задоволяване потребностите си в т.ч. и граха. С настоящият дисертационен труд се допълва и обогатява селекцията при фуражния грах, същевременно се предлагат перспективни линии за получаване на нови сортове.

Структура на дисертационният труд. Дисертацията е написана на 156 страници, в които са включени 43 таблици и 38 фигури и снимки. Дисертантът познава много добре състоянието на проблема. Справил се е много умело с обширна наша и чужда литература. Цитирани са 289 литературни източника, от които 108 на кирилица и 181 на латинеца. По-голямата част от тях са публикувани след 2000 година. Подреждането на отделните раздели и техния обем са в съответствие със Закона и Правилника за развитие на академичния състав в ССА.

Интерпретацията на експерименталните данни от методически добре изведените опити и произтичащите изводи са научно обосновани. Използвани са подходящи статистико-математически методи. Анализирайки научните разработки в представения дисертационен труд са посочени следните научни и научно-приложни приноси:

Приноси с теоретичен характер

1. Установен е начина на наследяване на важни признаци, при кръстосване по пълна диалелна схема.
2. Изследвани са проявите на трансгресия и тяхното значение за генетичното подобряване на граха.
3. Получена е информация относно биологичния потенциал на продуктивност, посредством метода на половата хибридизация.
4. Изследвано е влиянието на екологичните фактори върху изменчивостта и начина на наследяване на важни количествени и качествени признаци.

Приноси с приложен характер

1. С използваните селекционни методи е обогатен генофонда при фуражния грах. Създадена е информационна база данни, относно генетичната природа на група важни признаци - зимоустойчивост, продуктивност (на зърно и зелена маса), устойчивост на полягане и ранозрелост. Получени са нови форми, които по комплекс от признаци достоверно се отличават от изходните сортове.
2. Установени са параметрите на сортовия идеал при селекцията на фуражен грах в направление за зърно и зелена маса.
3. Установени са чрез прилагането на PATH анализа, признаците с най-висок директен ефект върху добива на зърно и зелена маса.
4. Въз основа на приложената полова хибридизация и приложения индивидуален отбор са получени перспективни хибридни форми, отличаващи се с висока продуктивност на зърно и зелена маса и повишена устойчивост към полягане.
5. Получени са оригинални семена от селекционни номера с по-висока продуктивност, зимоустойчивост и ранозрелост, които са в процес на предварително размножаване,

Основните разработки в дисертационния труд са публикувани в три научни статии, от които една е самостоятелна и две в колектив, на които дисертантът е на първо място.

Авторефератът отговаря на изискванията за защита на образователната и научна степен „Доктор” и напълно отразява структурата на дисертационния труд.

Към дисертационния труд могат да се поставят следните критични бележки и препоръки.

1. В извод №9 е по-правилно да се пише „по-ефективни” вместо най-ефективни дози (80 и 120 Gy) поради малкият им брой, съобразен с оптималния обем на експерименталната работа.
2. Допуснати са печатни грешки и неточности, които следва да се отстранят в следващите публикации.
3. Да се вземат под внимание критичните бележки в бъдещата му научно-изследователска работа.

Заключение: Като имам предвид актуалността на разработения проблем в дисертационния труд, в който изложението е в изискан научен стил, научните и научно-приложните приноси, считам че разработката надхвърля изискванията за образователна и научна степен „Доктор”. Гл. ас. Валентин Иванов Косев има необходимата подготовка да работи самостоятелно и в колектив като научен изследовател затова предлагам на уважаемото Научно жури да гласува положително и да присъди на гл. ас. Валентин Косев образователната и научна степен „Доктор” по ~~шифър 04.01.05~~ шифър 04.01.05, специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения”.

19.02.2013 г.

Научен ръководител.....

гр. Плевен

/Проф. д-р Сълю Сачански /